

Molen De Korenschoof in Noordlaren 175 jaar

Tekst: Albert Buursma
Beeld: Jelte Oosterhuis

Onderweg naar de jubilerende molen in Noordlaren zie ik vanaf het fietspad op een afstand van een 500 meter de uiteinden van draaiende wieken boven de boomtoppen. Dat leidt gelijk tot een vraag die later aan de orde komt: hoe zou het zijn met de molenbiotoop? Zijn er niet teveel bomen?

Aangekomen bij de molen staan de deuren open en na twee trappen gearriveerd op de maalzolder, zijn daar molenaars Jo Franssen en Cor Kosmeier. De derde aanwezige molenaar, Simon Broekema, is druk bezig met de 'maalterij' en komt na verloop van tijd erbij om daarna geregeld weer ergens in de molen zijn werk te doen...

De 'jubilaris'

Aan het jubileum van de in 1849 gebouwde molen herinneren twee gevelstenen. In de boog boven de deur aan de oostzijde is een sluitsteen ingemetseld met de tekst: 'Gebouwd in opdracht van Roelof Klinkhamer'. Een tweede steen, aangebracht in de boog boven de ingang aan de westzijde, vermeldt: 'Gemaakt door Herman Seubring.' De eerste negentig jaar was de molen, gebouwd als koren- en pelmolen, particulier bezit. Opdrachtgever Klinkhamer trouwde een bakkersdochter. Er werd niet alleen meel voor brood gemalen, maar ook gerst tot gort gepeld. Die was bedoeld voor in de 'zoepenbrij', een stevige gortepap met karnemelk die als maaltijd werd genuttigd.

Jo vertelt: 'In 1862 zijn in de molen "runstenen" geplaatst die twintig jaar dienst hebben gedaan.' Daarmee werd geschilde eikenschors uit het Noordlaarderbos gebroken in de nog steeds bij de molen staande schuren en gemalen tot 'run', die – door toevoeging van water – als looizuur gebruikt werd voor de leerlooierij. Jo wijst op de nog bestaande benaming 'Huttenweg' bij Noordlaren: 'Daar stonden de "hutten" van de eekschillers. Het waren de armoedige onderkomens van de loonarbeiders die het vieze en zware werk verrichtten.' Bij de molen werd in 1904 een zuiggasmotor, aangedreven door een installatie die gas uit kolen en hout produceerde, geplaatst, die was ondergebracht in een daartoe naast de molen gebouwde schuur. Zo was de molen niet langer uitsluitend

afhankelijk van de wind. In 1930 werd die aandrijving vervangen door een elektromotor. Na een periode van verwaarlozing kwam De Korenschoof in 1940 in bezit van de Gemeente Haren, en vervolgens door herindeling bij de Gemeente Groningen.

Typering

Cor typeert de jubilerende Korenschoof in het kort: 'Het is niet een grote, maar wel een authentieke. Er heeft ook een pellerij in gezeten, met twee stenen.'

Over de meer recente geschiedenis vertelt hij: 'Zolang ik hier molenaar ben, en dat is al bijna dertig jaar, is er weinig veranderd. Het binnenwerk is grotendeels nog origineel. Bij een restauratie in 2005 is daar niets veranderd. Alleen de stelling, kap en de wieken zijn vernieuwd.' Zelf heeft hij een aantal jaren terug een nieuwe maalbak gemaakt. Daarop staan de initialen 'P.T.' en 'C.K.' op: Cor Kosmeier en Piet van Tongeren. Piet was ook molenaar en kwam jarenlang iedere week. Hij overleed op 93-jarige leeftijd.

Vier molenaars

Jo was al in 1977 vanuit Maastricht in Groningen komen wonen, waar hij werkte als fysiotherapeut. Nadat hij in 1981 was verhuisd naar Noordlaren, zag hij vanuit het slaapkamerraam de molen en dacht: 'Daar wil ik ook bij.' En zo gebeurde: 'Toen was Thijs de Jong hier nog molenaar en die zei: "Je moet een cursus volgen".' Zijn opleiding tot molenaar kreeg Jo bij de befaamde Bernard Dijk. Toen hij het druk kreeg met zijn werk, eind vorige eeuw, kwam Cor erbij en in 2020 keerde Jo als 'herintreder' terug. Cor Kosmeier kwam op de molen in 1999. Hij groeide op in de stad-Groninger wijk De Oosterpoort. Inmiddels woont hij sinds jaren in het mooie Westerwolde, op flinke afstand van Noordlaren: 'Na 23 jaar zei ik: "Ik wil nu niet meer voor allerlei dingen helemaal vanaf Bourtange naar de molen komen, zoals voor naderende storm of andere acute zaken." Maar inmiddels was er versterking bij gekomen in de persoon van Bert

Hogewerf, sinds 2016. Afgelopen januari nam Cor na 27 jaar afscheid, eigenlijk al anderhalf jaar eerder: 'Officieel heb ik opgezegd per 1 januari van dit jaar, onofficieel was dat na 27 jaar.' Simon komt ondertussen voorbij rennen... De inwoner van de stad Groningen begon in 2022 met de opleiding en is nu 'op papier' sinds een jaar 'molenaar'. Hij volgde zijn opleiding op de molen van Mensingeweer bij Johan van Dijk. Zijn interesse voor het molenaarschap werd gewekt door een introductie cursus van 'Vakland Hogeland', in samenwerking met Molenstichting Winsum. Bij deze introductie werden vier weken op rij op zaterdag verschillende molens bezocht. Molens wekten zijn belangstelling en zo kwam hij bij De Korenschoof terecht. Hij dacht er vervolgens een maand over na en meldde zich januari 2022 aan voor de opleiding. Dat ging vrij vlot en hij haalde zijn examen in augustus 2023. Toen Simon op een

gegeven moment bij het hunebed van Noordlaren stond, zag hij de molen en dacht 'Ik zal er eens naartoe' Hij denkt er nu over een ambachtelijke korenmolenaarsopleiding te gaan doen. De vierde molenaar, Bert Hogewerf, is afwezig. Hij kan af en toe. Cor legt uit dat hij nog vaart, met schema's van 'zes weken op; zes weken' af. Dat heeft hij gemeen met Cor die 12 jaar heeft gevaren.

Team

Tijdens het geanimeerde vraaggesprek blijkt wel dat de molenaars een goed team vormen. Fotograaf en interviewer worden ontvangen met koffie en Jo besmeert plakken 'Grunnerger kouke' met roomboter en deelt die vervolgens met de aanwezigen.

Kwinkslagen vliegen over en weer. Cor en Jo vertellen vele anekdotes en Simon 'moppert' dat hij ondertussen al het werk moet doen, maar verdui-

delijkt dat met de nodige zelfkennis: 'Ik weet dat ik niet kan zitten bij een draaiende molen.' Hij is meestal de eerste die arriveert, om een uur of half tien en vraagt zich dan af: 'Hoe is de wind, hoeveel zakken meel zijn er te malen?' En gaat aan de slag. Alles verloopt in een ontspannen sfeer en het is dan ook niet verwonderlijk dat er, mede daarom, molenaars zijn met een lange staat van dienst.

Korte kringloop

Terwijl het vraaggesprek – hoofdzakelijk met Cor en Jo – plaatsvindt, zorgt Simon ondertussen dat het gemalen meel in de zakken komt; er wordt nog restant tarwe gemalen en verder houdt hij het reilen en zeilen van de molen in de gaten. Het gemalen graan gaat als veevoer naar de 'buurman', de familie Hoenderken, wonende op de naastgelegen boerderij, waar de molen vroeger bij hoorde.

Jo: 'We vormen hier met de buurman een kleine ecologische cirkel: boer-molen-boer'. Hij verduidelijkt: 'Het meel gaat van de buurman van de naastgelegen boerderij naar deze molen, wordt hier gemalen en gaat vervolgens als veevoer weer naar diezelfde buurman terug.' Simon vult aan: 'We malen hier wat de pot schaft.' Bezweet door alle werk, maar ook door het drukkende weer, stopt hij even voor een rookpauze buiten.

Molenbiotoop

Op mijn vraag hoe het is met de molenbiotoop beamen de molenaars dat er inderdaad (te) veel bomen in de omgeving van de molen staan. Cor wijst op een grote stal aan de westzijde. 'Die was daar gepland door de boer op een voor de molen ongunstige plek. Daar zouden we natuurlijk met de overheersende zuidwestenwind veel hinder van ondervinden. In overleg met de boer is toen het dak van de schuur in het ontwerp door de architect aangepast. Daardoor heeft de molen minder last van de luwte door het dak.' Simon merkt op: 'Dat was een duur schuurtje'. Het resultaat is een wonderlijke dakconstructie die veel bekijks trekt: het is in zuidwestelijke richting geplaatst op een stal die parallel aan de oost-west lopende weg is gebouwd. Daarmee was het de duurste gebouwde stal per vierkante meter in Nederland.

Jubileumactiviteiten

Om het jubileum van De Korenschoof niet ongemerkt voorbij te laten gaan zijn – en worden – er verschillende activiteiten georganiseerd. De jarige molen werd gepresenteerd tijdens de Nationale Molen- en Gemalendag, medio mei, en bij het Groninger Molenweekend in het tweede weekend van juni. Zo is er onder meer een anderhalve meter lange koek aangeboden. Dat gaat overigens opnieuw weer gebeuren tijdens het Monumentenweekend, in het tweede weekend van september. En verder zijn er pannenkoeken, poffertjes en wafels voor de verkoop, waarvan bezoekers kunnen genieten. Kortom, er ligt nog wat in het verschiet van de jubilerende molen De Korenschoof.